

FRANJO, Sv. Antun. Zarečje, crkva Sv. Antuna

Franjevci su u Bosnu došli već u XIII. st. Isprva su bili pod upravom Ugarske provincije, ali se već krajem XIII. st. osniva posebna Bosanska vikarija koja sred. XIV. st. obuhvaća osam kustodija od kojih su 4 na području današnje Bosne i Hercegovine, a ostale 4 u Mačvi, Banatu, Bugarskoj i Rusiji. Premda su na području današnje BiH imali više od 20 samostana, o njima se malo zna, a arhit. je ostataka još manje, dok je neke teško i ubicirati.

U XIV. i XV. st. mogu se pratiti samostani u Kraljevoj Sutjesci, Kreševu, Fojnici, Visokom, Rami, Šćitu, Gučoj Gori, Mostaru, Jajcu, Zvorniku, Srebrenici. Dolaskom Turaka samostani su bili uglavnom porušeni, a tek ih je nekoliko ostalo pošteđeno. U XIX. st. slabljenjem tur. vlasti, a pogotovo dolaskom Austrije, nastaje razdoblje nagle gradnje novih samostana i crkava, tako da su svi stari samostani prošireni a izgrađeni su i brojni novi. Sudeći prema ostacima nekih starih samostana (Srebrenica, Jajce, Zvornik), bili su građeni u gotičkome stilu pod tal. utjecajem, tj. s pravokutnom apsidom i jednobrodnom lađom. Novi samostani i crkve iz XIX. i XX. st. građeni su u raznim historicističkim stilovima.

LIT.: Franjo među Hrvatima (zbornik), Zagreb 1976. — M. Mirković, Zagrebačka franjevačka crkva na Kapolu i njezino kulturnopovijesno značenje, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987, 13. — Franjevci Bosne i Hercegovine na raskršću kultura i civilizacija (katalog), Zagreb 1988. — Mir i dobro (monografija Franjevačke provincije Presvetog otkupitelja), Split s. a. — Collection of franciscan monastery Široki Brijeg, Široki Brijeg 1990. — A. Badurina, Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja, Zagreb 1990. — Franjevačka provincija Bosna Srebrena, Sarajevo 1991. — V. Belaj, Razvoj franjevaštva na području Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, u zborniku: Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1992. — M. Mirković, Franjevci i likovna umjetnost u kontinentalnom dijelu Hrvatske, ibid. A. Bad. i L. D.

FRANJIC, Petar, slikar (Gola kraj Koprivnice, 17. V. 1904 — Zagreb, 3. III. 1987). Studirao na Akademiji u Zagrebu. Njegovi rani crteži obilježeni su dokumentarističkom izvedbom i socijalno-kritičkim angažmanom (*Hoćemo posla*, 1932; *Međimurec*, 1934). Kasnije slika portrete i pejzaže (*Portret Dunje*, 1951; *Zima*, 1972). Izlagao je s grupom »Zemlja« kao gost

(1934), s ULUH-om i ULUPUH-om, samostalno u Koprivnici (1978) i Križevcima (1979). Bio je nastavnik u Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Izvodio dekorativne radove, opremao i ilustrirao knjige.

LIT.: M. Špoljar, Petar Franjić (katalog), Koprivnica 1978.

R.

FRANJO, zlatar iz Bergama. U prvoj pol. XV. st. ima radionicu u Dubrovniku. Zajedno s Nikolom iz Firence obavezao se 1417. iskovati srebrnu palu za crkvu Sv. Vlaha u Dubrovniku, s osamnaest likova svetaca ukrašenu emajlom i pozlatom. Zajedno su iskovali i dva srebrna anđela za samostan Sv. Klare 1418, a 1444. Franjo se spominje i u Splitu.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća, SHP, 1949, 1, str. 207, 208.

FRANJO, kipar (XV. st.). God. 1457. isklesao je u crkvi sela Zarečje kraj Pazina sjedeću figuru Sv. Antuna, pustinjaka rustičnih gotičkih oblika. Na podnožju kipa uklesana su imena majstora i naručilaca.

LIT.: V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982.

FRANJO IZ KRKA (Magistro Francischo de Veia muradore), graditelj nastanjen na Rabu (XV/XVI. st.). Pripisuje mu se nacrt za crkvu Sv. Kvirina u Krku (1489). Graditelj je kapele Sv. Šimuna (1492), ženskog samostana Sv. Franje s crkvom Sv. Antuna (1492) i kuće obitelji Galzinja u Rabu (1525).

LIT.: C. Fisković i K. Prijatelj, Albanski umjetnik Andrija Aleši u Rabu, Split 1948, str. 8, 9. D. Kt.

FRANJO IZ MILANA (Franciscus q. Antonii de Sesto, F. de Mediolano), zlatar u Zadru. Spominje se 1359—1400. Sklopio je 5. VII. 1377, sa zastupnicima ugarsko-hrv. kraljice Elizabete, ugovor za izradbu srebrnog pozlaćenog kovčega za moći Sv. Šimuna, koji je završen 1380; o tome svjedoči kraljičin posvetni natpis i majstorov potpis. Izrađen je u tehnici iskucavanja a ima oblik sarkofaga s dvostrešnim krovom. Na krovu je s prednje strane prikazan ležeći lik sveca, a ostale plohe ispunjene su s 13 figuralnih kompozicija. Na prednjoj strani se nalazi glavna kompozicija s motivom *Prikazanje u hramu* (kopija Giottove freske u Padovi), dok ostale prikazuju svečeva čuda i neke događaje vezane uz darovatelje, te imaju pov. i dokumentarnu vrijednost (*Ulazak kralja Ludovika u Zadar*, *Smrt kraljičina oca*, *Kraljica uzima svečev prst*, donacijska kompozicija).

FRANJO IZ MILANA, zlatarov lik, detalj škrinje Sv. Šimuna. Zadar, crkva Sv. Šimuna

